

Nr 148



# Ampt Epe

[www.ampt-epe.nl](http://www.ampt-epe.nl)

HISTORISCHE VERENIGING

EMST - EPE - OENE - VAASSEN

# Ampt Epe

---

Nr. 148 – oktober 2004

REDACTIE: Wim van 't Einde, Dennenweg 15, 8172 AH Vaassen,  
telefoon (0578) 57 65 51, e-mail wim@varainteinde.nl

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging 'Ampt Epe'.

**'AMPT EPE'**  
**HISTORISCHE VERENIGING**  
**EMST – EPE – OENE – VAASSEN**

De vereniging stelt zich onder meer tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van Emst – Epe – Oene – Vaassen

Lidmaatschap 11,50 euro per jaar

**Bestuur:**

- Voorzitter: E. de Jonge  
Hanendorperweg 74, 8166 JJ Emst  
Telefoon (0578) 66 22 08  
voorzitter @ ampt-epe.nl
- Secretaresse: Th. te Riele-ter Laak  
Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen  
Telefoon (0578) 56 06 54  
secretaris @ ampt-epe.nl
- Penningmeester: M.L. Endendijk  
Molenpad 1, 8162 ZH Epe  
Telefoon (0578) 61 30 78  
penningmeester @ ampt-epe.nl
- Leden: W.J. van 't Einde  
H. Kloezeman

Giro: 119.40.15 ten name van penningmeester 'Ampt Epe'  
I.S.S.N. nr. 1383-2026

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm op op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van 'Ampt Epe'.

# *Een terug- en vooruitblik*

*Van de voorzitter*

Met de ledenvergadering in zicht kan het bestuur tevreden terugzien op een geslaagd jaar. Meer dan ooit presenteerden wij ons naar buiten, werden er activiteiten gepland en vonden wij nieuwe bestuurs- en redactieleden. Het resultaat is dat wij u daardoor in 2005 meer kunnen bieden, zoals u zult zien in de agenda.

Voor het eerst is ook het aantal leden weer redelijk aan het stijgen. Dit vloeit voort uit zowel de bijeenkomsten als de internetsite en het meer naar buiten treden via de pers en folders. Hopelijk zet deze trend zich voort en mogen wij volgend jaar het vierhonderdste lid verwelkomen. U kunt daaraan een bijdrage leveren, want misschien kent u wel iemand die de historie een warm hart toedraagt, maar nog steeds geen lid is. Help hem of haar over de drempel!

Iets wat ons zorgen baart, is de aantasting van (de omgeving van) de monumenten in onze gemeente. Maar daarin staan we niet alleen. Diverse deelnemers van het erfgoedplatform kampen met hetzelfde probleem en het zal mij niet verwonderen dat er een breed verzet ontstaat tegen deze aanval op ons cultureel erfgoed.

Ik hoop dat velen van u een bezoek brengen aan de ledenvergadering waar u uw ideeën, kritiek en andere opmerkingen kwijt kunt tijdens de vergadering of in de wandelgangen.

*Evert de Jonge, voorzitter@ampt-epe.nl*

# Mededelingen

## **Postbus 114, 8170 AC Vaassen**

Jarenlang was het huisadres van Dorry te Riele het officiële adres van de vereniging. Nu zij te kennen heeft gegeven te willen stoppen als secretaris/bestuurslid, heeft het bestuur ervoor gekozen een postbusadres te nemen.

## **Erfgoedplatform**

De oprichting is vertraagd, maar op 29 september 2004 is het definitief een feit. Via de pers zal het publiek op de hoogte worden gesteld.

## **Stichting IJsselhoeven**

De onlangs opgerichte Stichting IJsselhoeven streeft naar het behoud van de (T-)hoeven in de IJsselvalei. Zowel het onderhoud als behoud van boerderij en erf staat centraal. Via kennisoverdracht, bijeenkomsten, advisering, ondersteuning en financiering tracht zij dat doel te verwezenlijken.

Voor info: IJsseldijk 93, 8194 LC Veessen  
[www.ijsselhoeven.nl](http://www.ijsselhoeven.nl)

## **Wijziging openingstijden Gelders Archief**

De openingstijden vanaf 1 september: dinsdag - vrijdag 9-17 uur en zaterdag 9-13 uur. De website is te vinden op: [www.geldersarchief.nl](http://www.geldersarchief.nl).

## **Drukkerij Gelre**

Na jarenlang het drukken van *Ampt Epe* te hebben verzorgd stopt drukkerij Gelre om moverende redenen met

haar activiteiten. We willen de familie Terwel bedanken voor de goede verzorging van ons blad en hun sterkte wensen voor de toekomst.

N.B.: Dit nummer is gedrukt door een andere drukkerij, zodat u mogelijk een andere lay-out aantreft dan u gewend bent.

### **Tentoonstelling Voerman Museum Hattem**

Van 20 september 2004 t/m 8 januari 2005 kunt u de tentoonstelling 'Landschap lezen. Sporen van edelen, ambachtslui en soldaten in Gelderland met nadruk op Hattem' bezoeken in het Voerman Museum.

Openingstijden: maandag t/m zaterdag 10-17 uur  
(november-januari: dinsdag t/m zaterdag 10-17 uur).

Adres: Achterstraat 46-48, Hattem.

### **Geschiedenismarkt**

Op zaterdag 30 oktober 2004 organiseert Cultuur Onder Dak Apeldoorn (CODA) in het kader van de landelijke Week van de Geschiedenis een geschiedenismarkt, waaraan lokale en regionale verenigingen op het gebied van geschiedenis, cultureel erfgoed, genealogie, heemkunde en volkskunde uit Apeldoorn en omgeving deelnemen. Ook *Ampt Epe* is van de partij.

Het adres: Vosselmanstraat, Apeldoorn (10.30 – 17.00 uur). Er is een parkeergarage bij het gebouw.

### **[www.Emst.nl](http://www.Emst.nl)**

Op deze website kunt u foto's bekijken van de excursie naar de Celtic Fields in Emst (*maar ook in dit nummer!*)

### **Agenda**

30-10-2004	Geschiedenismarkt in gebouw CODA
18-11-2004	Jaarvergadering <i>Ampt Epe</i> , Eper Gemeentewoning (zie elders in het blad)

*Voor 2005 zijn de volgende activiteiten gepland waarover in de komende nummers nadere informatie volgt:*

- 14-4-2005 Film/dia-avond in Emst
- 11-6-2005 Fietstocht in onze regio in samenwerking met de Stichting Regiocontact Vecht-Veluwe-IJsselstreek
- 15-10-2005 Excursie (te voet) in De Dellen o.l.v. medelid L.G. Rondeboom
- 17-11-2005 Jaarvergadering en lezing in Vaassen

### **Bestuursfuncties**

De oproep in het vorige nummer was een schot in de roos. Er meldde zich een aantal kandidaten met wie we ondertussen een gesprek hebben gehad. Op dit moment is één kandidaat al akkoord gegaan met zijn kandidatuur. Op de jaarvergadering hopen we meer kandidaten te kunnen presenteren.

Het leek het bestuur zinvol de leden een overzicht te geven van de bestuursleden met hun functies, maar ook van de vacatures:

*Evert de Jonge:*

Voorzitter, lid erfgoedplatform, participeert in overlegorganen

*Dorry te Riele:*

Secretaris. *Vacature per 18-11-2004 (kandidaat gezocht)*

*Marinus Endedijk:*

Penningmeester

*Wim van 't Einde:*

Plaatsvervangend voorzitter, lid redactie (tot oktober 2004), coördinator werkgroep genealogie, webmaster

*Henk Kloezeman:*

Plaatsvervangend secretaris, coördinator oude foto's

*Kandidaat: Cor Schut*

Archivaris *Ampt Epe*. Zijn kandidatuur wordt op de ledenvergadering in stemming gebracht. Met deze functie willen we de functie van secretaris in de toekomst ontlasten (Indien de vacature van secretaris u aanspreekt: deze vraagt nu een stuk minder vrije tijd!).

*Redactie:*

Vanaf oktober 2004: Mevr. drs. D. Andeweg-Hamer, mevr. L. van den Bremen-Jonker en mevr. H. Tijman-Logtenberg. Een van de dames zal als coördinator redactie tevens de bestuursvergadering gaan bijwonen en wordt daarmee lid van het bestuur. Op de ledenvergadering zal uw instemming worden gevraagd.

*Coördinator PR:*

*Vacature.* Er ligt een schone taak om de webpagina bij GEO, de folders en andere zaken te regelen. We zijn in gesprek met iemand die dit mogelijk gaat doen. Maar u kunt zich nog melden; de functie zou ook door meerdere personen kunnen worden uitgeoefend (De coördinator hoeft niet lid te worden van het bestuur).

*Coördinator evenementen:*

*Vacature.* Mocht u de agenda al hebben gezien: twee excursies in 2005. We willen de in 2004 ingeslagen weg voortzetten en de leden meer bieden. Welke enthousiaste regelaar (of regelaars) wil(len) ons gaan ondersteunen? Zeker nu de vereniging zich ook meer en meer op diverse evenementen presenteert, hebben we hulp nodig (De coördinator hoeft niet lid te worden van het bestuur).

# Uitnodiging en agenda ledenjaarvergadering

De ledenjaarvergadering wordt op donderdag 18 november 2004 gehouden in de Eper Gemeentewoning, Stationsstraat 25 te Epe. Aanvang 19.30 uur (precies).

## Agenda

1. Opening
2. Verslag van 13-11-2003  
Gepubliceerd in Ampt Epe 148
3. Jaarverslag secretaris  
Gepubliceerd in Ampt Epe 148
4. Jaarverslag penningmeester
  - Verslag kascommissie
  - Benoeming nieuw kascommissielid; aftredend de heer Zevenbergen
5. Bestuursverkiezing
  - Aftredend en niet herkiesbaar: Th. te Riele-ter Laak
  - Het bestuur stelt de volgende kandidaten voor:  
C. Schut en H. Stakenburg. Tegenkandidaten kunnen tot een uur vóór aanvang van de vergadering aangemeld worden.
6. Mededelingen
7. Rondvraag
8. Sluiting

Na de vergadering om circa 20.00 uur zal het Maartensgilde ons zijn geschiedenis, de gebruiken en alles daaromheen vertellen en demonstreren.



Introducés zijn welkom; zij betalen euro 4,—.

Noteer de datum in uw agenda:

**Donderdag 18 november om 19.30 uur  
in de Eper Gemeentewoning in Epe**

---

## *Reactie op reacties rondom 'Het Ruwe Veen'*

*Lijda van den Bremen-Jonker*

Wat was ik blij verrast bij het zien en lezen der 'toegevoegde waarden' welke zowel de heer J. Riphagen als de heer W.A. van Tongeren naar de redactie stuurden naar aanleiding van mijn verhaal in Ampt Epe nr. 146.

Ik dacht: "Dat geeft deze burgeres moed om op de ingeslagen weg door te gaan" en uitgerekend nu zal de lezer - tot mijn grote spijt - in dit nummer geen aflevering vinden over dit stukje Tongeren. Dit verzuim hoop ik echter de volgende keer ruimschoots goed te maken.

Mag ik u daarom deze keer als zoenoffer de geschiedenis van '**De bruidskom**' aanbieden? Ooit stond dit familiestuk te pronk in de glazenkast op de heerd van Het Ruwe Veen (zie blz. 20).

Ik ben blijkbaar nog niet helemaal het spoor bijster.

# *Verlag Ledenjaarvergadering 2003 Ampt Epe*

De vergadering vond plaats op 13 november 2003 in de zaal van Dorpszicht (Post) in Oene. Aanwezig waren, buiten de vijf bestuursleden, 51 leden.

Opening door de voorzitter Evert de Jonge.

## Verlag van 13-11-2002

Dit verlag was gepubliceerd in het nummer 144. Er waren geen op- of aanmerkingen en het verlag werd akkoord verklaard.

## Jaarverlag van de secretaris 2002 – 2003

Ook dit verlag stond in nr. 144. Er waren geen opmerkingen of vragen.

## Jaarverlag penningmeester

We staan er financieel goed voor.

- De kascommissie, bij monde van de heer Zevenbergen, uitte zijn tevredenheid met de correct bijgehouden boekhouding en de voorzitter dechargeerde de penningmeester.
- De heer Jan Baak trad af als kascommissielid en tot zijn opvolger werd de heer Piet Dikken benoemd. De voorzitter bedankte de heer Baak voor zijn twee jaar kascontrole.

## Bestuursverkiezing

- De aftredende Marinus Endendijk werd herkozen.

- De nieuw aantredende bestuursleden, Henk Kloezeman en Wim van 't Einde, werden voorgesteld.
- De vergadering ging akkoord met de benoeming van de heer Jan Kreffer (oud-voorzitter) en Willem van Putten (oud-secretaris /-penningmeester / bestuurslid) tot ereleden.

De heer van Putten ontving samen met zijn vrouw een boeket bloemen met dank voor de vele jaren ten dienste van Ampt Epe.

De heer Kreffer kon deze avond niet aanwezig zijn en zal op de volgende jaarvergadering alsnog officieel bedankt worden.

#### Mededelingen

##### - *Voorzitter:*

Op 29 januari 2004 wordt de website van Ampt Epe officieel in gebruik genomen. Dat zal gebeuren in het gemeentehuis door de burgemeester. Vooral de belangstellenden in genealogie zullen er veel te weten kunnen komen over hun voorouders. De bevordering van de communicatie in Ampt Epe zal een grote plaats innemen. We hopen dat de website druk bezocht gaat worden. Voorlopig verzorgt Wim van 't Einde de actuele pagina, maar er wordt een oproep gedaan tot het vormen van een werkgroepje.

##### - *De heer P. Stork (secretaris Stichting behoud Veluwe beken):*

Er is een boekwerk verschenen: "Historisch grondgebruik in de gemeente Epe". Dit is een begin. Uit vergelijking van 170 jaar oude kaarten met hedendaagse kaarten is het duidelijk geworden dat er op nog veel plekken de oude situaties te herkennen zijn. Er zal dus nog meer gepubliceerd kunnen worden. De heer

Nooteboom is vrijwilliger bij het inkleuren van kaarten. Gevraagd worden nieuwe belangstellenden die dit werk willen doen. Opgeven bij de heer Stork.

- *Tjarda Amsterdam:*

Er zijn twee nieuwe boeken uitgekomen:

- \* Een oase in het Heerderdal, de geschiedenis van landgoed De Dellen (1803 – 2003) door Lodewijk Rondeboom
- \* Veldnamen en oude boerderijnamen in Apeldoorn door D. Otten

### Rondvraag

- *Jan Baak:* Is het een goed idee om een fietstocht te organiseren langs bijzondere plekjes onder deskundige leiding?

Voorzitter: een prima idee, dit wordt onderzocht.

- *Tjarda Amsterdam:* Waarom ligt er bij het streekmuseum geen boekje over de monumenten van Epe? Zo'n boekje bestaat er wel: 'Een kleintje historie' en 'Eper monumententochtje', allebei met een fietsroute van circa 60 km.

Wie kent / heeft de tekst van het Eper 'volkslied'?

- *Voorzitter:* Er staat een excursie naar archeologische monumenten in Schaveren op het programma voor het voorjaar 2004.

- *Tjarda A.:* Er is sprake van bundeling van het streekarchief op één plaats. Ampt Epe heeft een grote voorkeur voor vestigingsplaats Epe, terwijl Heerde als centrale plek genoemd wordt. Je moet niet strijden over de vestigingsplaats, maar zorgen dat de meest gunstige oplossing gevonden wordt.

*Heer De Loor:* Heerde is de beste locatie, gelegen tussen Hattem en Epe. Het centraal regiodenken moet voorop staan. We kunnen ook bewondering hebben voor Hattem, dat bereid is om zijn archief op te willen geven.

*Tjarda A.:* Cultuurhistorie heeft in Epe nooit geleefd.

*Ds. Vreekamp:* In 1176 werd Epe gezien als centrum van de regio Hattem – Heerde – Epe.

- *Wim van 't Einde:* In de pauze zijn boek en c.d. over het Vaassens orgel te koop.  
Ook te koop het boek van ds. H. Vreekamp: 'Zwijgen bij volle maan', Veluwse verkenningen van Edda, Evangelie en Tora.

### Sluiting

Na de pauze nam Lijda van den Bremen-Jonker het woord. Allereerst liet zij een schilderij van haar ouderlijk huis ophangen. Daarna nam zij ons op haar eigen onnavolgbare manier van vertellen mee naar het Epe van weleer. Zij wist de sfeer zo goed op te roepen, dat wij ons weer terug verplaatst zagen in de tijd van onze (groot)ouders. We hebben genoten en een krachtig applaus begeleidde het aanbieden van een boeket bloemen als dank.



# *Jaarverslag secretaris*

Ampt Epe heeft op dit moment 350 leden. Vele nieuwe activiteiten hebben het ledental doen stijgen.

Het uit vijf leden bestaande bestuur kwam 4x in vergadering bijeen.

De redactie van het blad Ampt Epe is nu in handen van Wim van 't Einde, maar de plannen liggen klaar voor een vierhoofdige redactie.

De kopij wordt vlot aangeleverd en het aantal pagina's is gestegen. De onderwerpen zijn uiteenlopend van zeer oud, heel oud en uit grootvaders tijd. Er wordt nog steeds goed gereageerd op de pagina's 'Mededelingen' en 'Zo maar wat vragen'.

De uitwisseling van ons blad met 'gesloten beurs' met diverse historische verenigingen in de regio heeft een vervolg gekregen in de bespreking van deze bladen in Ampt Epe door de archivaris Gerrit Kouwenhoven. Heeft u interesse gekregen in de artikelen, dan kunt u deze bladen inzien in het gemeente-archief.

Op 29 januari 2004 is Ampt Epe digitaal gegaan, d.w.z. dat op die datum onze website geopend is. Dat is gebeurd in het gemeentehuis door de heer H.J. Berkhoff, wethouder van cultuur. Op deze website vindt u alles over onze vereniging, de laatste nieuwtjes, de actuele agenda, maar waar de opzet vooral om gaat: bronnen voor stamboomonderzoek en alles op gebied van historische feiten uit de gemeente. Direct na de opening was er al heel veel belangstelling.

Er is een werkgroep opgericht. Voorlopig nog begeleid door Wim van 't Einde. De site staat onder: [www.ampt-epe.nl](http://www.ampt-epe.nl).

Op 13 maart 2004 vond de Regiodag voor historische verenigingen op de Noord-Veluwe plaats in Heerde. De besturen waren 'verjongd' en het was prettig om met zo velen ervaringen uit te wisselen. In bijna alle verenigingen kwamen veranderingen in aanpak voor.

Op 27 maart vond er een excursie plaats naar nieuwe archeologische vindplaatsen in het buurschap Schaveren in Emst (*zie foto's elders in dit nummer, red.*).

Deze tocht stond onder leiding van de ons welbekende Cor van Baarle. Er was buitengewoon veel belangstelling en veel waardering voor de uitleg en het zien van iets zo dichtbij in onze woonomgeving.

In nr. 147 van Ampt Epe heeft Cor van Baarle zijn excursie beschreven in een interessant artikel onder de naam: "Nieuwe landbouwmethode en ijzerwinning langs prehistorische wegen, onderzoek in een archeologisch reservaat bij Schaveren te Epe" (pag. 25 t/m 34).

De genealogische werkgroep en belangstelling voor het zoeken naar voorgeslacht stijgt sterk. 24 april 2004 was er een genealogische dag, georganiseerd in samenwerking met de Vereniging Veluwse Geslachten in de Eper Gemeentewoning. Die dag werd zeer goed bezocht. De stijging van ons ledental is mede daardoor veroorzaakt.

Op 19 juni namen we deel aan 'Toer de Boer' in Oene. De belangstelling viel tegen en er is besloten volgend jaar niet meer mee te doen.

#### *Erfgoedplatform*

De doelstelling van dit platform is: 'Het bevorderen en

instandhouden van de belangstelling voor en het behoud van erfgoed in de breedste zin van het woord'. Na veel vergaderen en brainstormen is er in juni overgegaan tot de oprichting.

13 verenigingen die werkzaam zijn op gebied van cultuur en historie, gaan samenwerken. Een grote verbetering zal zijn dat de agenda's op elkaar afgestemd gaan worden, zodat het samenvallen van cultuurhistorische activiteiten niet meer voorkomt.

Het is de bedoeling in de toekomstige uitbreiding van de Hagedoorns Plaatse een erfgoedkamer in te richten die als vergaderruimte en opslagruimte voor de diverse verenigingen kan dienen.

#### *Het gemeentearchief*

Er bestaan plannen om de drie gemeentearchieven, be-  
mand door een streekarchivaris, te vestigen op één  
plaats binnen de regio Hattem – Heerde – Epe.

Ampt Epe is voorstander van vestiging in Epe en draagt  
daar goede argumenten voor aan.

#### *Bestuur en werkgroepen*

De afgelopen maanden is er stevig geworven naar me-  
dewerkers en er komen uitbreiding van bestuur en op-  
richting van werkgroepen aan. Dat maakt het mogelijk  
om meerdere activiteiten uit te voeren.

Kortom, het was een vruchtbaar verenigingsjaar.

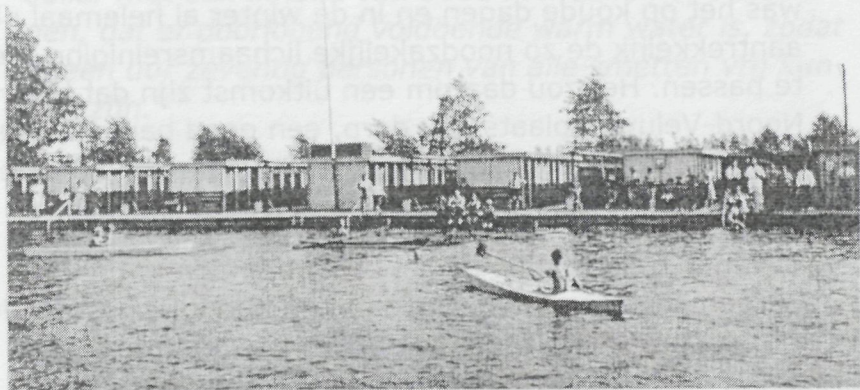


# Het badhuis

*Frans Schumacher*

In augustus 1940 werd onder leiding van het lid van Ge-deputeerde Staten van Gelderland, mevrouw Weersma-van Duin, in het gemeentehuis van Apeldoorn een ver-gadering gehouden. De besturen van negen gemeenten, waaronder die van Epe, kwamen destijds bijeen voor het maken van een waterleidingplan voor de Noord-Veluwe.

---



*Zwembad "De Wyerd" in Epe aan de Badweg, een zijweg van de Heerderweg. Dit bad dateert uit 1911 en is nu al weer enkele jaren dicht.*

Uit een krantenbericht van januari 1943 blijkt dat dit plan nog niet was gerealiseerd. Verschillende gemeenten waren destijds wel bereid geweest hieraan mee te werken, maar andere hadden ernstige bezwaren. Men betwijfelde of op het platteland met ver uiteen liggende woningen een waterleiding wel mogelijk kon zijn. Ook was men de mening toegedaan dat het Veluwse water vrijwel overal van goede kwaliteit was, als het water maar van diep genoeg omhoog gepompt werd.

Begin jaren veertig bleek echter dat bij veel woningen de kwaliteit van het water te wensen overliet, om over de onhygiënische toestanden in de huizen nog maar niet te spreken. Hadden de verschillende gemeenten nu maar waterleiding, aldus de schrijver van dit krantenbericht, dan zou het gemakkelijker zijn te voorzien in de reeds lang bestaande behoefte: badhuizen.

De bewoners van de Veluwe waren berucht om hun slechte lichaamsverzorging. In verschillende woningen was het op koude dagen en in de winter al helemaal niet aantrekkelijk de zo noodzakelijke lichaamsreiniging toe te passen. Het zou daarom een uitkomst zijn dat iedere Noord-Veluwse plaats, elk dorp, een goed badhuis zou hebben. Maar door de oorlogsomstandigheden kon hiervan voorlopig geen sprake zijn.

Al vanaf 1935 had de heer W. Würdemann in Epe aan de Burgemeester van Walsumlaan een badhuis, bestaande uit douchekamertjes en kuipbaden met warm en koud water en een goede verwarming. Een moderne pomp zorgde voor voldoende wateraanvoer. Na een moeizame start vond het publiek meer en meer de weg naar dit badhuis, maar het vooroordeel tegen het baden was er

de schuld van dat er nog te weinig van deze badgelegenheid werd geprofiteerd.

Op 15 augustus 1949 werd op de N.V. Industrie een badhuis geopend. Werknemers van genoemd bedrijf hadden een ruimte die gebruikt werd voor het opslaan van afval van de bladmetaalfabriek omgetoverd tot badlokaal met maar liefst 23 douchecellen. Dankzij een verslag in het personeelsblad "I.V. Post" kunnen we ons een beeld vormen van deze nieuwe aanwinst.

*"De crèmekleurige wanden en de witte plastic gordijnen van de drie en twintig douchecellen steken fris af tegen de rode vloer. De strakke buislampverlichting doet alles nog beter uitkomen en geeft een aardig effect. De spiegels in de douchecellen en de verchromde warm- en koudwaterleidingen geven een indruk van verzorgdheid. Een royale bank zal de douchelustigen eventueel wachten vergemakkelijken. Een verwarmingsketel en een boiler met een inhoud van 3000 liter zullen er voor zorgen, dat er doorlopend voldoende warm water is, zodat in een uur zeventig personen van alle smetten vrij kunnen zijn."*

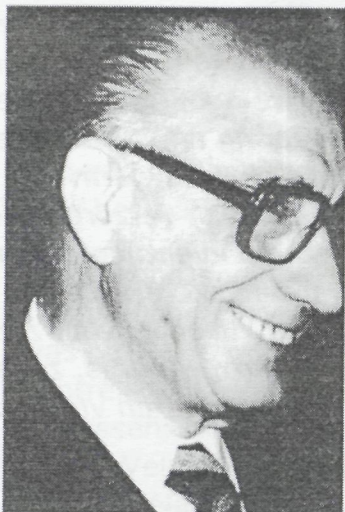
Het personeel van de N.V. Industrie en hun kinderen tot 15 jaar konden voor 30 cent een kaart kopen voor tien keer douchen. De kaarten waren te verkrijgen bij het douchelokaal.

Ook inwoners van Vaassen konden van dit badhuis gebruik maken; zij betaalden, vanaf 15 jaar, een dubbeltje per douche. Kinderen tot 6 jaar hadden alleen toegang onder geleide van iemand van 15 jaar of ouder. De begeleider kon met deze kinderen op de daarvoor bestem-

de tijden een kaartje van 10 cent kopen. De kinderen hadden vrije toegang.

Van maandag t/m vrijdag was het badhuis dagelijks van 12.00 tot 13.00 uur en van 17.00 tot 18.30 uur uitsluitend voor het personeel geopend.

Een half jaar, nadat de badgelegenheid in gebruik was genomen, wezen de eerste cijfers uit dat er ruim 20.000 keer gedoucht was, gemiddeld 800 per week. Opmerkelijk was echter dat het aantal douchende werknemers een dalende lijn te zien gaf, terwijl het aantal van de niet-werknemers steeg.



Dokter Stevens uit Vaassen werd gevraagd een artikel voor het personeelsblad te schrijven om het belang van het douchen nogmaals te benadrukken. Hij voldeed aan dit verzoek en schreef een betoog dat van de nodige humor was voorzien.

Graag sluit ik dit artikel af met enkele zinnen uit het verhaal van dokter Stevens:

*"Kijk, ik zie uit hoofde van mijn beroep nog al eens blote voeten; ik zie er vele, die zwart zijn als de plaat. Dat ligt aan het werk zult u zeggen. Maar waarom heeft de een schone voeten en de ander, die hetzelfde werk doet, er zoveel viezigheid op en tussen zitten, dat je er met succes een maaltje spinazie op zou kunnen laten groeien? Om maar niet van hogerop te spreken: er zijn mannen en vooral vrouwen, die, omdat ze zich niet behoorlijk*

*wassen, zo stinken, dat je ze een uur in de wind nog zou kunnen ruiken. Ik weet ook niet waarvoor een navel dient, als een mens eenmaal geboren is, maar dat hij als bloempot moet worden gebruikt waarin je zo een begonia zou kunnen planten, geloof ik toch ook weer niet. Dat er mensen zijn, die maar driemaal gewassen worden: eenmaal direct na hun geboorte, eenmaal als ze gaan trouwen en eenmaal na hun dood als ze worden 'afgelegd', zal wel niet waar zijn, maar er zijn er toch, die dit record bijna halen."*



## *Verzending Ampt Epe*

Wellicht hebt u er niets aan gemerkt, maar Ampt Epe is nu op een andere manier verstuurd.

De stadspostdienst SANDD, waar we het blad in het verleden mee verzonden, heeft de voorwaarden van het minimaal aantal stuks zodanig bijgesteld dat wij daar niet meer aan kunnen voldoen.

Nu wordt het blad daarom door TPG-post bezorgd. We hopen dat u als vanouds het blad in goede staat zult blijven ontvangen.

# De bruidskom

## *Lijda van den Bremen-Jonker*

Op 17 Augustus 1779 werd in het huis van **Jan Bosch** en zijn wettige huisvrouw **Trijntje Berts**, allebei woonachtig te Epe, een zoon geboren. Ze noemden hem **Gerrit Jans**.

Op 8 Maart 1792 werd in het huis van **Jan Hendriks Vorstelman**\*) en zijn wettige huisvrouw **Aaltje Gerrits van de Vosse** een jongedogter geboren. Ze noemden haar **Geertje Jans**.

Op 27 Februarij 1813 trouwden **Gerrit Jans Bosch** en **Geertje Jans Vosselman** met elkaar.

Op 22-10-1816 werd hun een zoon geboren: **Jan Vosselman**. Hij bleef enig kind.

**Jan Vosselman Bosch** ging op op 24 April 1841 een huwelijk aan met de 27-jarige **Willemina Bibo**. Ze kregen twee dochters en een zoon.

De tweede dochter **Janna Vosselman** (geboren 4-2-1845) trouwde op 8 Mei 1869 met **Willem Jan Jonker**, landbouwer op "de Brake" in de buurschap Zuuk. Het

---

\*) *De naam Vorstelman is in de burgerlijke stand verbasterd tot Vosselman. Daarnaast kreeg in 1816 de zoon van Gerrit Jans Bosch en Geertje Jans Vosselman als voor-naam Jan Vosselman mee. Op de bruidskom zien we deze naam bovendien ook nog een keer geschreven als Vorselman. 't Is maar dat u het weet.*



echtbaar kreeg vier dochters en drie zonen.

Hun vijfde kind en tweede zoon **Willem Jan** (geboren 1-2-1877) was in zijn jonge jaren huisknecht bij o.a. de kunstschilder J.J.L. ten Kate op De Brinkgreve te Epe en bij Jonkheer en Mevrouw Reigersberg Versluys op De Zwaluwenburg.

Op 27 Februari 1904 trouwde de jonge **Willem Jan Jonker** met **Alijda Brummel** (geboren 23-12-1864) en werd daarmee tevens landbouwer op Tongeren.

Hun enige zoon - traditiegetrouw weer een **Willem Jan** - werd daar ook geboren. We schrijven: 20 Mei 1905.

Op 7 Mei 1932 trouwde deze **Willem Jan Jonker** met **Rika Bosch** (geboren 14-6-1906), een jongedochter uit Zuuk. Het jonge paar zette daarmee tevens het boerenbedrijf van de bruid voort. Uit dit huwelijk werden een zoon en twee dochters geboren.

Hun tweede dochter **Alijda Johanna Jonker** (geboren 6-8-1943) trouwde op 15 augustus 1963 met **Gerrit van den Bremen** (geboren 29-11-1940) en is dat nog steeds.

De bruidskom welke **Gerrit Jans Bosch** en **Geertje Vosselman** ter gelegenheid van hun gouden huwelijk op "den 27 Februarij 1863" ten geschenke kregen van hun zoon en zijn gezin, heeft de jaren doorstaan en is, door vererving, bij mijn grootouders terecht gekomen.

Hier wil ik nog een kleine anekdote aan toe voegen: Jarenlang kwam er een verre neef bij ons over de vloer, die van mening was dat deze kom ook bij hem niet zou misstaan. Waarop mijn grootmoeder zich dan een weinig oprichtte en statig zei: "Mä hee steet hier". Waarna ze als de beste vrienden afscheid van elkaar namen, om het gesprek een volgende keer op dezelfde toon voort te zetten.

Toen ik 18 jaar werd, gaf mijn grootmoeder de kom aan mij door. Hij zal er zijn plekje wel houden.

*Epe, februari 2004*



## *Meer informatie bij de foto's*

### **Blz. 42 Dorpsstraat Vaassen**

Van de elektrowinkel van **Van de Schepop** is alleen het 'fietsenhek' te zien. Zij kochten de zaak in 1960 van kleermaker Stegeman.

In het eerste zichtbare huis links was de **rijwielzaak van Ebbing** (vroeger Vosselman) gevestigd. Ook dit pand werd door de Rabobank "geannexeerd".

Achteraan links is **Hotel De Cannenburgh** te zien, opgericht in 1853. De bedrijfsvoering werd in 1970 gestaakt, omdat de keuken en brandbeveiliging niet meer aan de eisen van de tijd voldeden. De Rabobank heeft het hotel gekocht en gesloopt ten behoeve van nieuwbouw.

We steken de straat over en zien daar, nauwelijks veranderd, de **Bruna-winkel**.

In het volgende pand waren van oudsher twee zaken gevestigd: de **confectiezaak** van Hullegie (thans DA-drogisterij) en een **bakker** (Reyrink / Westhof).

Dan volgt het oude postkantoor en de winkel van **Bervoets**, die al vanuit 1868 stamt, toen Peter Bervoets daar een winkeltje begon, met name in textiel. Toen zijn zoon in 1885 "erbij" kwam, werd het assortiment uitgebreid met meubelen.

### **Informatie:**

*Vaassen Toen en Nu, Erik Klooster; 1100 jaren Vaassen, diverse auteurs; mondeling van Vaassenaren.*

# Denkende an...

*Lijda van den Bremen - Jonker*

*Een enkeling is slechts e'bleven,  
die met mien in de zonne kump stoan.  
Toch... kon ik elke stap weer doen ...  
et lich is nooit zo lich as toen.*

Thuus heb ik wat foto's in een la. As ik ze één veur één in mien hande neme, geet d'r een wereld van zowat 88 joar an mien veurbie. Ik zie een olde schoele met de tweede klasse. Tussen al die kiender die ik niet kenne, stoat twee deernties, vriendinnen veur een leaven lank. Jannetje Veldhuus en Rika Bosch (mien moeder).



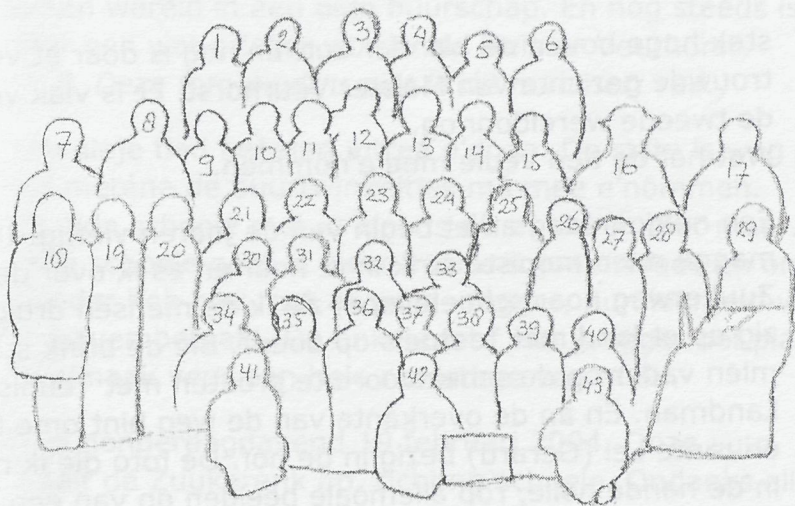
Twee paar ogen kiek een wereld in, woar ze nog gien weet van heb. Ik herkenne nog een gezichte op die foto: Meister Veurhorst. Op de leie steet: Zuuk, 19 Mei 1916. En de tied hef et allemoale mee e'nömmen.

Mien hande zuuk veerder. Och ja, disse foto. Kiek, de deuren van de olde schoele stoat lös en doar veur, op de banken, herken ik de gezichten van Wim, Teuntje en Aaltje. An weerskanten zitten kameroaden en ongetwiefeld ok vriendinnen veur een leaven lank. De bovenmeister

---

*1e rij (staand) 2e en 3e van links: Jannetje Veldhuis en Rika Bosch. Uiterst rechts: meester Voorhorst.*

*Via de "genummerde foto" hieronder willen wij graag van u horen wie er, behalve Jannetje en Rika, nog meer op deze foto staan. Weet u het misschien?*





*Schooljaar 1950-1951. Met hoed: meester Voorhorst.*

stek hoge boven de kiender uut. En nog is doar et vertrouwe gezichte van Meister Veurhorst. Et is vlak veur de tweede wereldoorlog.

Wat hef de tied veule mee e'nömmen.

Een noajoarsdag an et begin van de joaren vieftig. Ik magge mien mooiste strik in et hoar en as ik over de Zuukerweg noar schoele lope, zie ik de mensen druk bezig op et land met "eerpels op doen". Bie de brink steet mien vader op de scheidvoore te proaten met Teunis Landman. En an de overkante van de weg bint ome Derk en tante Lei (Gerard) bezig in de hof. De foto die ik noen in de hande holle, röp allemoale beelden op van een be-



slöten wereld in een olde buerschap. En nog steeds is doar een wat griezer wordende Meister Veurhorst.  
*(N.B. Deze foto vindt u niet in dit nummer; red.)*

Een nije tied hef zien intrea e'doan. De stilte is weg en hef meténe de buurtwinkelties má mee e'nömmen. De olde schoele met et zink is d'r al joaren niet meer. De nije schoele geet al weer heel wat joaren mee en onze kiender heb hier, net as wule vrogger, hun leergeld veur et leaven betaald. De enkele foto van vrogger hef plaatse e'maak veur een hele reportage van noen.

Et is donderdagoavend 19 februari 2004. Onze auto dreait de Zuukerenk op, richting schoele. Ondanks alle

veranderingen deur de joaren hen, lig onze Zuuker-  
schoele doar onveranderd as een vertrouwd baken op  
ons te wachen. Net as in vrogger dagen hef de buurte  
alles versiert. En net as vrogger bint d'r mensen al een  
hele tied bezig um disse dagen tut feestdagen te maken.  
In de oavendluch stoa ik effen allenig en denke:

"Hoe had disse schoele ooit die plaatse veroverd die ze  
noen hef, as doar niet altied weer die eigen, een bittien  
stroeve, mä o zo hechte gemeenschap e'wes was um d'r  
samen met de leerkrachen et beste van te maken. Ze  
heb et met mekare e'doan".

As wule samen noar binnen loop, haal ik diepe oadem.  
Ik vule mien weer thuis.

Ik denke dät de foto's van disse dagen hun pleksien in  
de la wel zult vinden.



*"Belangstelling voor het verleden  
is voor sommigen een logisch gevolg  
van het mens-zijn.  
Voor anderen is het verkwisting van  
tijd en energie, die beter voor andere  
zaken gebruikt zou kunnen worden."  
G.D. van der Heide*

# Een droom

*Tekst: Lijda v.d. Bremen-Jonker*

*Melodie: "Het Dorp" van Wim Sonneveld*

*Opnieuw gezongen ter ere van het 120-jarig jubileum van de Zuikerschool op 19 en 20 februari 2004*

*Zang: Lijda v.d. Bremen-Jonker en Heleen Zwanikken*

Thuis heb ik een foto in een la; daarop staat juffrouw Wieringa,  
ook meester Voorhorst en Brassien.

Wij staan daar samen zij aan zij, de kleintjes op de voorste rij.  
Hebt U die foto ook misschien?

We waren keurig aangekleed, in 't zondagspak zoals dat heet,  
kwamen we samen op het schoolplein.

En werden voor de verd're duur, de één keek vrolijk, d'ander zuur,  
verenigd in een verder samenzijn.

En midden op het oude schoolplein, een bloeiende kastanjeboom.  
Ik was een kind en zag dit alles, als in een wonderschone droom.

De buurtschap was in stille vrée en 's morgens liep je allen mee.  
Zo koppelden we saam naar school.

Gingen in zomerzonneshijn of door een dicht regengordijn,  
je had je vreugd, je pijn, je jool.

Luidde de bel van 9 uur, dan was het voor de verd're duur,  
tot aan het morgenspeelkwartiertje,  
rekenen, lezen of de hoek en soms de lat fors voor je broek;  
je had verdriet en je pleziertje.

En midden op het oude schoolplein, een bloeiende kastanjeboom.  
Ik was een kind en zag dit alles, als in een wonderschone droom.

Wat leefden we eenvoudig toen, de bomen stonden in het groen  
langs de vertrouwde Zuukerweg.

Maar blijkbaar leefden we verkeerd, ook Zuuk werd gemoderniseerd  
en nu zitten we met een snelweg.

Want ziet hoe wrang het leven is, nu horen we lawaai, gesis,  
geraas, piepende autoremmen,  
waar vroeger in het zonnelicht, je hoorde als een ver gedicht,  
held're jonge kinderstemmen.

En midden op het oude schoolplein, een bloeiende kastanjeboom.

Nu 'k ouder ben, zie ik dit alles, als in een ver voorbije droom.

Maar één ding zal blijven bestaan, al is de rust ook van de baan,  
dat is de goede 'Zuukergeest'.

Dus sla de handen in elkaar en houd de aandacht voor mekander,  
Zo het altijd is geweest.

Want heus, wat ouderwetse zin, dat is niet stilstaan, wel gewin,  
maar dat zal ons de tijd wel leren.

Wanneer die geest maar blijft bestaan,  
dan zal het altijd verder gaan  
en zal het ook met ons verkeren.

Ik hoop dat w'allen met elkander,  
steeds voortgaan met de goede stroom,  
zodat we ook morgen kunnen zeggen:

't Bestaat nog steeds en 't was geen droom.



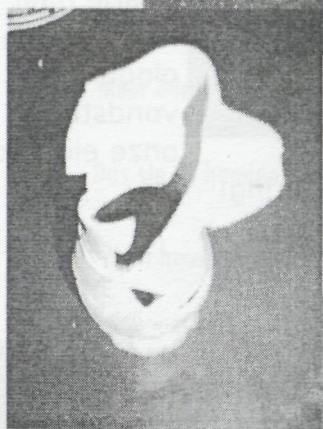
# Wandelstocht Schaveren



Op 27 maart  
jl. verzamel-  
den zich zo'n  
80 personen  
voor een ex-  
cursie onder  
leiding van de  
heer C. van  
Baarle naar de  
nieuwe arche-  
ologische  
vondsten in  
onze eigen di-

recte omgeving: Emst. Een openbaring!





## *Van de Hoofdstraat tot de St. Anthonieweg en Stationsstraat*

*Drs. Dianne Andeweg-Hamer*

In mijn vorige artikelen heb ik verteld over verschillende interessante en bezienswaardige oude villa's in Epe. Nu rest mij nog om een aantal huizen aan de Hoofdstraat en langs verschillende straten in het dorp te bespreken.

Op de plek waar nu het beeld van het natgespatte toeristenechtpaar staat, stond ooit villa "Ooster" of "Welgelegen", die op 1 februari 1968 werd gesloopt. Dit was de woning van burgemeester Sweerts de Landas, tot hij in 1912 verhuisde naar villa Vijvervreugd. (1)



*Villa Ooster*

Na de burgemeester woonde er mejuffrouw Ooster, die lange tijd zuster Grimmelius van de Protestantse gezinsverpleging als huisgenote had. Na de dood van mejuffrouw Ooster werd de villa door de gemeente aangekocht, die verschillende plannen had voor de uiteindelijke bestemming; zo werd o.a. overwogen om het als stadhuis te gaan gebruiken.

Voordat er een definitief besluit werd genomen, werd het tijdelijk door diverse gezinnen bewoond en werd het ook nog enige tijd als kleuterschool gebruikt. (2)

In een krantenartikel uit 1968 (3) wordt er dit verteld over de bestemming van het vrijgekomen terrein:

Vriendelijker entree:

*Het stuk grond tussen de Wildforstlaan, Hoofdstraat, Quickbornlaan en Bloemstraat, waarop vroeger het pand Ooster heeft gestaan, is nu geëgaliseerd. Menigeen heeft zich intussen afgevraagd, wat er met deze grond gaat gebeuren, nadat bekend was geworden, dat er plannen bestonden om hierop een busstation te vestigen.*

*Of dit plan definitief van de baan is, is niet bekend. Het gemeentebestuur heeft een verkeersbureau opdracht gegeven een onderzoek in te stellen naar mogelijke plaatsen voor een busstation en daarbij is-zoals wij reeds meldden-de door afbraak van het pand Ooster vrijgekomen grond niet als uitgangspunt genomen. De resultaten van dit onderzoek zijn nog niet bekend, maar aangenomen moet worden, dat het verkeersbureau geen voorkeur zal geven aan de genoemde plaats, gezien de ingewikkelde verkeerssituatie welke daardoor op de Hoofdstraat zal ontstaan. Het voornemen om op het stuk grond een busstation te vestigen, heeft reeds vele pro-*

testen uitgelokt. De grote zandvlakte is nu met gras ingezaaid en gistermorgen is men begonnen met de aanleg van een drietal ronde perken, waarin kleurrijke Afrikanen worden geplaatst. Deze bloemen zijn gratis beschikbaar gesteld door het bloemenmagazijn en kwekerij J. Veenbergen te Epe aan de VVV Epe en de Middenstandsvereniging en deze hebben op hun beurt het aanbod aan de gemeente gedaan, die dit in dank heeft aanvaard. Zo krijgt de kleurloze vlakte aan de entree van het dorp een wat vriendelijker gezicht.

Tenslotte werd besloten om hier het nieuwe postkantoor te bouwen, dat sinds kort niet meer als zodanig in gebruik is.



*Villa van Dr. Loeff*

Schuin hier tegenover lag villa Wilhelmina of het Marohuis, waar zich nu de bankgebouw van de RABO bevindt. Enkele jaren lang heeft het Marohuis dienst gedaan voor de huisvesting van repatrianten uit Nieuw-Guinea.

Het Marohuis werd waarschijnlijk al voor 1900 gebouwd. Door wie het destijds is gebouwd, is niet bekend. Na de familie Kolff, die later naar Kolthoven aan de Tongerenseweg ging, woonden o.m. de familie Van Blaricum en notaris Verheus in de fraaie villa. (4) Deze villa werd in 1966 gesloopt.

Hiernaast stond de vroegere villa van dr. Loeff; zijn huis is later verbouwd tot Amrobank. Toen de villa verkocht werd, kwam het voorste gedeelte van de enorme tuin in het bezit van de Amrobank; het achterste gedeelte, grenzend aan de Parkweg, werd eigendom van de gemeente Epe, die de grote haag om de parkachtige tuin weghaalde en er het Dr. Loeffpark van maakte. Dit pand



*Dora's Lust*

werd in 1976 afgebroken en hiervoor kwam een geheel nieuw kantoor in de plaats. (5)

Waar nu het parkeerterrein van het gemeentehuis is, stond ooit "Dora's Lust". Dit werd bewoond door Johan Mari Henri ten Kate, een kunstschilder geboren in Den Haag op 4 maart 1831 en broer van de Vredesschilder Ten Kate, die in huize Brinkgreve (de latere Rozenhof) woonde. Na hem hebben hier de dames Wicherlink en de heer Menalda van Schouwenburg gewoond.

In 1901 werd de "Eper Bouwmaatschappij" opgericht, die terreinen aankocht in het, nu niet meer bestaande, Weertspark. De bedoeling was het stimuleren van de bouw van villa's door beter gesitueerden.

Het Weertspark dankt zijn naam aan de voormalige burgemeester Mr. E. Weerts. Het strekte zich uit tussen de Hoofdstraat, Vlijtweg, Dwarsweg en het verdwenen "Groene Wegje"; bij de ingangen stonden stevige bakstenen zuilen. (6)

Het toenmalige gemeentebestuur was zich ervan bewust dat *"Epe ook in de toekomst een "lommerrijk" dorp zou moeten blijven. Zowel in het Weertspark als langs allerlei wegen in en om het dorp werden bomen – meest linden en beuken – aangeplant en toen deze in de loop der jaren tot ontwikkeling waren gekomen, konden zowel inwoners als zomergasten genieten van de mooie lanen waarin men des zomers in de koele schaduw kon wandelen, terwijl de bomen ook beschutting gaven tegen de eerste regendroppels van een opkomende onweersbui. Ook in vele tuinen stond vaak prachtig geboomte; herinnert u zich nog het lommerrijke gedeelte van de Dorpsstraat bij pension Ruvenoord, de villa van dokter*

*Plantenga, en de oude R.K. pastorie met aan de overzijde het vroegere R.K. kerkgebouw (nu in gebruik als opslagplaats voor graan, meel, enz.) en de tuinen van de dames Wicherlink en dokter Loeff?" (7)*



*Anthoniehof*

In 1918 wordt een "Maatschappij tot exploitatie van bouwterreinen" opgericht, die 9 ha grond ten noordwesten van het dorp koopt, de Quickbornlaan en de Heuvelaan aanlegt en het Sweerts de Landspark aan de Beekstraat. Bouwterreinen langs de wegen worden te koop aangeboden ten behoeve van villa's en in 20 jaar groeit hier een aantrekkelijke woonwijk. (8)

Bij de bouw van "Anthoniehof" aan de Sint Anthonieweg heeft de Eper Bouwmaatschappij geen rol gespeeld,



want het desbetreffende stuk grond was in 1885 al aangekocht voor f 630,— door de heren W.C. Cats, S. Overbosch, L. Scholten en Jac. Westerink. Het grondstuk maakte overigens wel deel uit van het Weertspark. In 1891 werd het huis gebouwd door aannemer Berkhoff voor een aannemingssom van f 7.495,—; de totale bouwsom (grond, notaris, architect, tuinman) bedroeg f 10.676,29.

De architect van het huis was J.A. Wijnen uit Apeldoorn, die een ontwerp heeft gemaakt in voor die tijd typerende chaletstijl: een bouwwijze, geïnspireerd op de Zwitserse hout- en chaletbouw. Kenmerkend zijn de breed uitstekende kapranden met decoratief houtwerk.

De eerste huurder was de heer V. Cats, broer van W.C. Cats, die tot eind 1894 het pand bewoonde voor f 450,- per jaar. Ditzelfde bedrag betaalde ook ridder Nedermeijer tot Rozenthal, die de villa tot 1902 huurde. Allebei waren ze werkzaam geweest op de secretarie van de gemeente en verlieten ze Epe om burgemeester te worden, respectievelijk in Goor en Renkum.

Van 1902 tot 1906 was de Protestantse gezinsverpleging in het gebouw gevestigd en daarna heeft de familie Oewel het huis lange tijd bewoond, tot 1933, toen het werd gekocht door Dr. P. Loeff. Het werd betrokken door zijn twee zusters met de huishoudster Tinie Wesels en de "meid" Gerritje Bos, die ook na haar huwelijk daar bleef wonen met haar man. Na de dood van de familie erfde de huishoudster de villa.

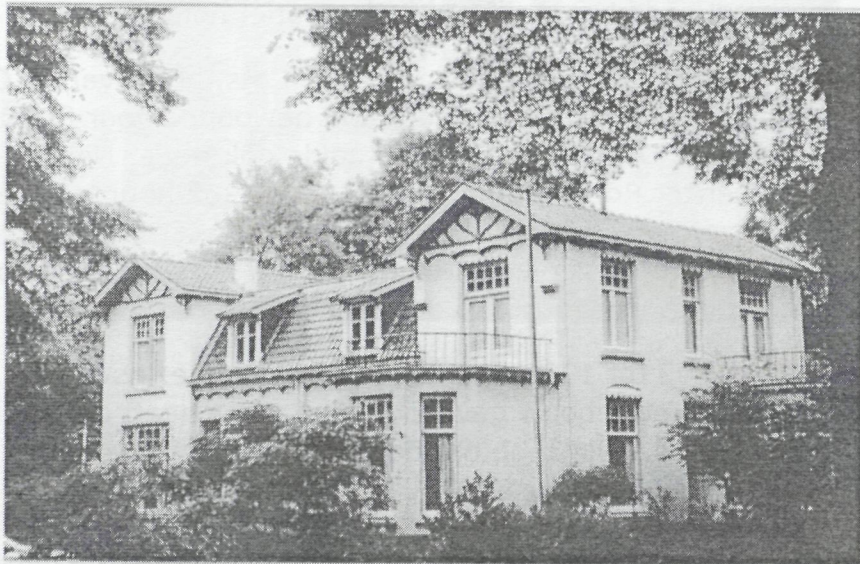
In de oorlog werd het Sint Anthoniehof gevorderd door de "Ortskommandantur" en later werd er ook nog even een klas van de huishoudschool ondergebracht, maar

het werd tot 1950  
weer door mejuf-  
vrouw Wessels en de  
familie Tellegen-Bos  
bewoond.

In dat jaar kocht de  
heer Colombijn het  
huis, waarin zijn  
zoon, L.A. Colombijn,  
een gezinsinternaat  
vestigde. Hij nam la-



*Villa's aan de Sint Anthonieweg*



ter ook de villa van zijn vader over. (9)

Tot 1976 heeft dit huis, na aanpassing en uitbreiding,  
gediend als gezinsinternaat onder leiding van de heer en  
mevrouw Colombijn-Stoel. Momenteel wordt het huis  
opnieuw privé bewoond.

Aan de Sint Anthonieweg zijn nog diverse andere mooie

panden te vinden, waarvan op de afbeeldingen twee voorbeelden te zien zijn.

Ook de Stationsstraat in Epe had en heeft een aantal schitterende villa's, zie afbeelding, waarop links nog net een stukje van het oude postkantoor staat. (10)



*Stationsstraat*

Een karakteristieke villa, die afgebroken is, was de pastorie van de hervormde kerk naast de Gemeentewoning. Hier woonde van 1888 tot 1917 dominee Prins.

De pastorie was omstreeks 1875 aangekocht ter vervanging van de oude pastorie aan de Weemeweg, die toen Franse school werd (de latere mulo). Dit huis werd in 1922 vervangen door een nieuwe pastorie, het eerst bewoond door dominee Goedhuis en vanaf 1936 tot 1963 door dominee W.F.H. ter Braak. Daarna was het een notariskantoor en tenslotte, in 1982, werd het een accountantskantoor. (11)



*Pastorie van de Hervormde Kerk*

1. Ampt Epe 49-30, 1979/ Epe toen en nu, p.25
2. Krant jaren '70, 20<sup>e</sup> eeuw
3. Krantenartikel 12-7-1968, knipselverzameling Bruens, doos Epe Historie
4. Veluws Nieuws, 4-2-1966
5. Veluwe Expres, 21-1-1976; Veluwe Expres 26-2-1976
6. Noord-Veluws Dagblad, 6-1-1972
7. Nieuwe Apeldoornse Courant, 9-2-1962
8. Groei en Ontwikkeling van Epe (van 1176 tot heden), z.j., z.n. foto- en knipselverzameling Bruens, doos Epe Historie
9. 4, NVD 6-1-1972; Veluwe Expres, 18-2-1976
10. Henk Blok, Kriskras door oud Epe, Epe 1991
11. Drs. G.P. ter Braak, Epe in oude ansichten, Zaltbommel, 1971

# *Willem van Haersolthe tot Yrst, ambtsjonker van Epe (slot)*

*E. de Jonge*

***In nummer 145 besprak ik de armenzorg in Oene en de administratieve perikelen.***

***In het vierde en laatste deel behandel ik de personeelsperikelen en eindig met een conclusie.***

## **Personeel**

De ambtsjonkers hadden de bevoegdheid om kerkmeesters, diakenen, kosters, de scriba (secretaris), de substituut-ontvanger (inde de belastingen), armenjagers en ambtsdienaren (verantwoordelijk voor de openbare orde), onderschouten (idem voor veiligheid en assisteren schout), zettters (schatten de waarde van onroerend goed t.b.v. de grondbelasting), jagers, onderwijzers, een vroedvrouw en ratelmannen (nachtwacht) te benoemen. Alleen de schout werd -op voordracht van de drost van de Veluwe- door de staten benoemd en de predikant werd door de kerkenraad en de classis beroepen. De jonkers moesten hier wel hun goedkeuring aan hechten.

Yrst en Cannenburgh waren het meestal wel eens met wederzijdse voorstellen over het benoemen van beambten. Soms ontstond er verschil van mening. Meestal liet Yrst dan Cannenburgh de eer van benoemingen in Vaassen en nam zelf de overige twee kerspelen voor zijn re-

kening. Eenmaal benoemd bleef de functionaris voor de rest van zijn leven in functie. En kwam men op hoge leeftijd, dan probeerde je meestal een zoon als plaatsvervanger aangesteld te krijgen. Die kon later weer opvolgen.

Maakte je het te bont in een ambt, bijvoorbeeld door ambtsmisbruik of verwaarlozing van taken, dan kon je afgezet worden als 'ambtenaar'. Overigens waren veel functies eerder een bijbaan dan een hoofdtaak. Al met al verhinderde dat niet dat de jonkers maar wat druk waren met 'personeelsproblemen', hetzij door klachten, hetzij met het vinden van de juiste man/vrouw.

De meeste klachten werden veroorzaakt door de armenjagers, ambtsdienaren en nachtwachten. Op 14 juni



*Dorpsstraat te Vaassen.*

*Meer info over dit gedeelte van de Dorpsstraat op blz. 23*

1746 waren de Vaassenaren Bartholt Kremer en Frans Lacrooy het functioneren van nachtwaker Jan Otterlo meer dan zat. Deze had een inbraak in de kom van het dorp niet weten te voorkomen. Wat erger was: er werd een varken gestolen en ondanks het gekerm van het beest had Otterlo niets gehoord. Het arme dier vond men later -deels geslacht- bij het 'Emsterhekke' terug. Of Otterlo in functie bleef, is niet te achterhalen.

De jonkers gingen daarna wat omzichtiger te werk bij het aanstellen van 'bewakingspersoneel' en daardoor werd het noodzakelijk connecties in te schakelen. In 1756 schreef Jan Brouwer, schout van Heerde, de jonkers aan over een vacature voor een armenjager. Volgens de gezagdrager was Berend, zoon van Hans Henrick (Esmeier), armenjager te Heerde, uitermate geschikt voor een dergelijke post in Epe. De jonkers laptten het advies aan hun laars. Waarschijnlijk kwam dat door hun ervaringen met Berends familielid Hendrik Esmeier. Die zorgde regelmatig voor problemen. Hij maakte het in 1770 zo bont dat hij werd veroordeeld tot 8 dagen cel en ontzetting uit het ambt. Schout Palm vroeg daarna met spoed om vervanging en wilde zelfs een tweede ambtsdienaar aangesteld zien. Gelukkig voor hem hadden zich al drie kandidaten aangemeld: Jan Willem Wijnbelt, Joannes Jacob van Garderen en Hendrik Jacobs Bosch. De eerste werd benoemd.

Wijs geworden door de perikelen met het bewakingskorps werden de dienaren nu kort gehouden, want er kwamen instructies. In 1771 moesten Jannes Bethausen en Jan Willems Wijnbelt, ambtsdienaren in respectievelijk Epe en Vaassen, hun opwachting maken bij Yrst. Zij

kregen de volgende instructies te horen: allereerst waren zij gehouden alle bedelaars uit het Ambt te verjagen. Verder mochten zij geen geld van bedelaars aannemen om deze toch te laten bedelen, en moesten zij de schout in kennis stellen, als er vagebonden of dieven waren gesignaleerd, hem assisteren bij huiszoeking en andere acties en tot slot opgebrachte personen bewaken. De beide functionarissen beloofden dit. Het hielp, want de klachten namen af.

Ook met kerkelijke functionarissen waren de jonkers druk. Alleen het beroepen van predikanten lieten zij aan zich voorbij gaan. Sinds de heren in het midden van de 17e eeuw min of meer het onderspit hadden moeten delven in een strijd met de classis over de vraag wie nu een dominee mocht beroepen, was voor de jonkers de lol er af. Daarom bemoeiden de heren uit Epe zich in 1786 alleen op afstand met het beroepen van een predikant in Oene. De kerkenraad en de door de classis afgevaardigde predikanten van de omliggende kerspels verrichtten het eigenlijke karwei. Maar pas nadat kerkmeester Derk Peters nauwgezette instructies over de gang van zaken had gekregen. Zo schreven de jonkers hem voor dat hij moest zorgen dat er voldoende vervoer was om het deftige gezelschap na het beroep te kunnen verplaatsen naar Huize Het Klooster, waar dijkschrijver en buurrichter Van Dompseleer een maaltijd klaar had staan. Schijnbaar waren de circa 500 meter niet te voet te overbruggen. De kosten die daarmee gemaakt werden, waren ten laste van het Ambt.

In 1761 liet Yrst weten dat hij diverse kandidaat-kerkmeesters voor Vaassen had: Hermen Roemerman, Hen-





*Deventerstraat te Vaassen.  
Meer informatie over de winkelpanden op blz. 52*

---

drik Gerrits Bos, Jacob Bloemkolk, Wolter Muller, Jannis Gerrits, Jannes Adriaans Hafcamp in de Jonas en Jannes de Goeier. Tactisch stelde hij voor, twee kerkmeesters te benoemen. Dit plan viel in goede aarde bij Cannenburg, want zo konden zij er elk één benoemen.

Het benoemen van kosters in zowel Epe als Vaassen verliep minder voorspoedig. In 1770 liet Cannenburg Yrst weten dat hij -via de postwagen uit Hattem- diens concept-besluit had ontvangen over het vergeven van de kostersplaats van Vaassen aan een zekere Jan Brummelkamp. Dit was niet afgesproken en daarom stuurde hij Yrst een tegen-concept. Deze haastte zich met het antwoord, waarin hij zijn collega tegemoet kwam, zodat kort daarna Johannes Eekmars aangesteld werd tot cus-

tos (koster-doodgraver-voorzanger) en schoolmeester te Vaassen en Brummelkamp in Epe.

Personeel kon soms traag reageren als het om geld ging, met name kerkmeesters. In 1772 deelde scriba Hendrik Brouwer mee dat de erfgenamen van de Oe-nense kerkmeester Albert Hendriks Bredenoort nog steeds de predikbeurten niet hadden betaald. Zodoende was ook de eindafrekening niet werd afgerond. En om het erger te maken: de aanstelling van Derk Peters als opvolger van Bredenoort viel niet in goede aarde. Yrst gaf opdracht de familie Bredenoort onder druk te zetten. Van de kritiek trok hij zich niets aan.

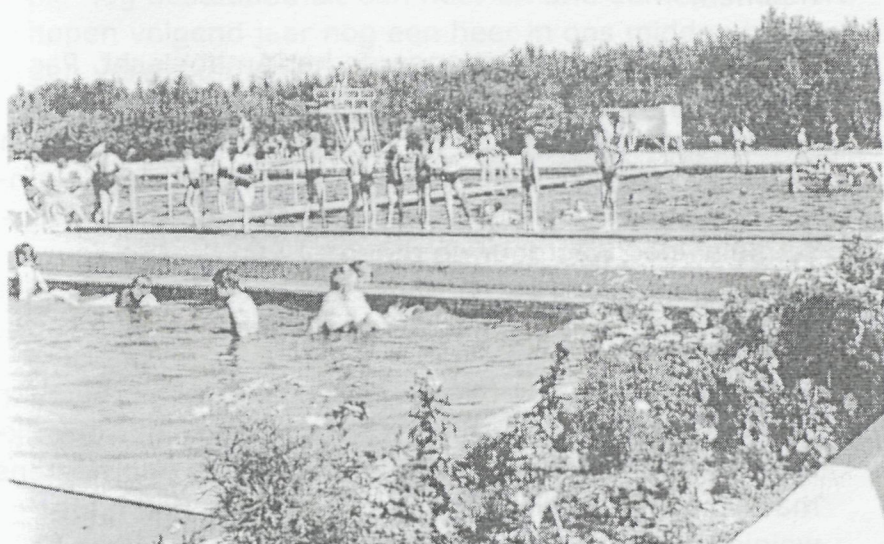
Maar toen gebeurde er van alles. Van Ark, een timmerman, aangemoedigd door wellicht de benoeming van Peters, maar ook door de al verhaalde gebeurtenissen rond de brug bij de Esschert, maakte een spotlied op zowel Yrst als diens ontvanger, Haack. Blijkbaar was deze plattelander al besmet met patriotse neigingen. Yrst reageerde furieus en gaf schout Palm de opdracht in actie te komen. Maar die had het op zijn beurt weer aan de stok met ene Wensink. Dat liep hoog op. Nog voordat Palm handelend op kon treden, werd hij ernstig ziek, ja zo ziek dat hij verpleging nodig had. Wie moest nu handelend optreden? Pas nadat Yrst een vervangend schout had benoemd, kon er handelend worden opgetreden, zodat Van Ark gedwongen werd een toontje lager te zingen.

### **Conclusie**

Epe werd aanvankelijk door het tweemanschap Cannenburgh en Yrst 'geregeerd'. Na het overlijden van de eerste enige tijd door Yrst alleen, later nam een nieuwe

ambtsjonker H. van Broekhuijsen tot Quickborn ook nog enige tijd deel aan het ambtsjonkerscollege. Besluiten werden genomen, nadat men onderling -meestal via briefwisseling- tot overeenstemming was gekomen. Slechts één of tweemaal per jaar kwamen de jonkers daadwerkelijk bijeen, al waren er jaren dat Yrst het te druk had. Voor het nemen van besluiten werden adviezen van de scriba en de ontvanger meegewogen.

In hoeverre konden de ingezetenen invloed uitoefenen op de besluitvorming? Dat was de vraagstelling. Allereerst door manipulatie. Door naar huize Yrst te reizen dwongen de Emstenaren af dat de in hun ogen juis-



*Strandbad Vaassen op de Koekoek in de jaren vijftig van de vorige eeuw. Dit bad is gesticht met medewerking van directeur Achterberg van de IJzergieterij de Industrie. In de jaren zeventig is hier Sportcentrum 'De Koekoek' gebouwd met een nieuw buitenbad.*

te schoolmeester werd benoemd.

Ten tweede door het bestuur voor een voldongen feit te stellen. Het voorbeeld is de brug in Zuuk, die werd gebouwd zonder toestemming. Achteraf diende men de rekening in. Betekende dit dat het bestuur zelf nooit het initiatief nam en secundair reageerde? Neen, maar meestal kwam men pas in actie na initiatieven van derden. Zo wilde de staten dat er een vroedvrouw kwam en de buurschappen dat er een brug over de Wetering werd aangelegd. De jonkers namen daar vervolgens besluiten over. Alleen als het om geld ging, nam Yrst zelf initiatieven. Hij bewaakte angstvallig de liquiditeit van het Ambt; we kunnen hem gerust fanatiek in dat opzicht noemen.

Bestuurlijk gezien functioneerde het Ambt slecht. Pas toen Yrst de administratie overnam, werd er een 'gemeentehuis' gesticht, aan archiefvorming gedaan en kwam er ambtelijke ondersteuning. Wellicht dat de jonker, regelmatig vertoevende in het Arnhemse en Haagse, beïnvloed was door de tijdgeest van de 18e eeuw waarin gepleit werd voor onder andere een meer planmatige benadering van bestuur.

Toch moeten we niet te hard oordelen over het bestuur. Immers bestuurlijke inzichten waren nauwelijks ontwikkeld. Yrst was wellicht een man met goede voornemens, maar voor het realiseren van zijn plannen had hij te weinig tijd. Zijn vele functies verhinderden dat het bestuur van Epe echt effectief verliep. Daarom groeide de ontevredenheid in de Republiek, waarvan ook in Epe een glimpje was waar te nemen. Wellicht had Van Ark geen ongelijk met zijn spotliedje. Het Ancien Regime

was aan vervanging toe; dat kwam er in de Bataafs-Franse periode, toen de burgers het overnamen van de aristocratie.

---

## *Van de redactie*

Zoals u wellicht al elders in dit nummer hebt gelezen, is er een (compleet nieuw) redactieteam gevormd, voorlopig nog bestaande uit een heer en drie dames, maar we hopen volgend jaar nog een heer in ons midden te mogen verwelkomen. Zodra een en ander "op poten" staat, zullen wij u ook informeren over de taakverdeling binnen het team.

Op de a.s. ledenjaarvergadering hopen wij onszelf aan u te 'presenteren'.

Wij hopen op een goede samenwerking, zowel onderling als met onze leden en zien uw kopij graag tegemoet.

Voorlopig kunt u uw bijdragen per e-mail blijven sturen naar [wim@vanteinde.nl](mailto:wim@vanteinde.nl) of per post aan Redactie Ampt Epe, Postbus 114, 8170 AC Vaassen.

*Drs. Dianne Andeweg-Hamer  
Lijda van den Bremen-Jonker en  
Wim van 't Einde  
Hannie Tijman-Logtenberg*

## *Meer informatie bij de foto's*

### **Blz. 44 Deventerstraat Vaassen**

Het eerste huis links was, volgens zeggen, eerst een meubelzaak (Mannessen), daarna kwam er de elektrozaak van **Proper**. Deze is nog maar recent tegen de vlakte gegaan. Er staat nu een appartementencomplex.

Verderop in de straat zien wij de winkel en bakkerij van Broekhuis, later bakker **Evert Volkers**. Dit pand is rond 1970 gesloopt om een fietspad te creëren tussen de Deventerstraat en de Parkweg.

Helemaal achteraan is nog net **Sigarenmagazijn De Hoop** zichtbaar, gebouwd in de 19e eeuw. Het pand werd al in 1900 verbouwd door bakker Stayen. Rond 1920 werd de winkel door de weduwe Machielsen verkocht aan Jan Willem Nijdeken, die er het sigarenmagazijn begon en later zijn assortiment uitbreidde met o.a. snoep en drank. Toen in 1960 zijn zoon Jan Johannes (Joop) de winkel overnam, konden de Vaassenaren er ook terecht voor hengelsportartikelen.

### **Informatie:**

*Vaassen Toen en Nu, Erik Klooster; 1100 jaren Vaassen, diverse auteurs; mondeling van Vaassenaren.*

# *Inhoudsopgave*

Een terug- en vooruitblik	1
Mededelingen	2
Uitnodiging + agenda ledenjaarvergadering	6
Reactie op reacties "Het Ruwe Veen"	7
Verslag ledenjaarvergadering 2003	8
Jaarverslag secretaris	12
Het badhuis	15
Verzending Ampt Epe	19
De bruidskom	20
Meer informatie bij de foto's	23
Denkende an...	24
Een droom	29
Wandeltocht Schaveren (foto's)	31
Van de Hoofdstraat tot de St. Anthonieweg en de Stationsstraat	33
Willem van Haersolthe tot Yrst (slot)	43
Van de redactie	51
Meer informatie bij de foto's	52

